

Litteraturöversikt

TITEL:

The Pentagon's Wars. The Military's Undeclared

War Against America's Presidents

FÖRFATTARE:

Mark Perry

FÖRLAG:

Basic Books, New York 2017

Sedan 1991 har USA inte haft tur med sina militära ledare. Tidigare när stort militärt ledarskap krävdes fanns de – Vietnam undantaget – att tillgå, inklusive under det kalla kriget då de visste vad som stod på spel och vad ett enda misstag kunde betyda. Men därefter har inte någon av dem som haft det militära ansvaret förmått Vita huset – Clinton och Obama som särskilt illa sedda – att ifrågasätta antaganden om krig eller fred eller tänka om.

Det bistra omdömet hos författaren, som tidigare skrivit om USA:s generaler och amiraler i boken *Four Stars*, gäller ett drygt tjugofem år långt spänningsskede påverkat av RMA (Revolution of Military Affairs) och av en ny kommandoordning – från president via försvarsminister ned till regionala befälhavare (Goldwater-Nichols-reformen) med de förenade stabschefernas ordförande ensam som presidentens främste militära rådgivare.

Bland myllret av höga chefer är det således dessa ”överbefälhavare” som främst presenteras med deras misstro mot ledningen, inklusive i det värsta fallet Donald Rumsfeld som försvarsminister. De har regelmässigt varit emot att militärt framtvunga demokrati och fred i oroshärdar. Resultatet: Irak, Afghanistan, Libyen och senast Syrien vittnar alla om att världens hittills bäst utbildade och utrustade försvarsmakt inte längre vinner sina krig.

TITEL:

Who Lost Russia? How the World Entered a New Cold War

FÖRFATTARE:

Peter Conradi

FÖRLAG:

One World, Great Britain 2017, 2018

I väst var man beredd att ta sig an Ryssland efter Sovjetunionens fall. Under Jeltsin tycktes det också kunna gå. Men hans styre utgör enligt denna översikt av det senaste kvartsseket ett undantag. Med sin storlek och militära förmåga, sitt imperieförflutna, kommer Ryssland aldrig att nöja sig med att spela andrafiolen, vara en ”junior partner” till USA.

Författaren, *Sunday Times*' utrikesredaktör, fördelar ansvaret för vad som gick snett mellan parterna. Ta Natos utvidgning österut. På papperet fanns inget avtal, men blott alltför många hade mer eller mindre lovat att något sådant var uteslutet. När det ändå skedde trodde man att Ryssland hade godkänt saken, fast orsaken var svaghet och oförmåga att resa motstånd. Genom att synas vilja inkorporera Georgien och Ukraina gick sedan Bush jr för långt.

Putin har tilltvingat sig en plats bredvid USA vid rådsbordet (Syrien!) men har heller inte lyckats med allt. I Ukraina har pendeln stannat västerut, heter det i denna krönika av minnen.

TITEL:

The Road to Unfreedom. Russia, Europe, America

FÖRFATTARE:

Timothy Snyder

FÖRLAG:

Tim Duggan Books, New York 2018

Framför oss ligger en väg till ofrihet, bort från demokrati och rättssamhälle. Hotet mot våra institutioner och värderingar förknippas direkt med Putins politik i denna nya bok av författaren till den prisbelönade *Bloodlands* om det pinade landet i öst mellan Hitler och Stalin.

En blandning av fascism, religiositet och 1800-talets rasism och den starkares kamp för överlevnad återfinns hos den ryske ledaren. Målet är att förgöra fienden EU och USA. Deras tolerans av homosexuella, krav på mänskliga rättigheter och alternativa levnadsförhållanden betraktas som delar i en konspiration mot Ryssland. Hans tes är att Putin som en av sina lärofäder, till läsning i Kreml, hyllar en annars okänd eller bortglömd filosof Ivan Ilyin vars tankar om Ryssland som det enda rena oskyldiga landet i en av Gud försummad värld blev argument för våldsinsatserna på Krim och i östra Ukraina.

I boken pekas på ryska band till exempelvis Marine le Pen, bakom skotska självständighetssträvanden och, naturligtvis, till Trump. Vi nödgas inse att Putin med medarbetare har lyckats skapa misstro mot valda ledare och expertkunskaper. Vad sätta emot? Svaren måste bli tålmodiga: fakta och förmåga att avslöja falsifieringar.

TITEL:

Stalin. Waiting for Hitler, 1929–1941

FÖRFATTARE:

Stephen Kotkin

FÖRLAG:

Penguin Press, New York 2017

Med andra delen av sin monumentala 3 000 sidors biografi över Stalin, rimligtvis det anglosaxiska standardverket, tecknar Stephen Kotkin despoten under hans mest skrämmande period. I en nästan dag för dag-skildring, med insprängda analytiska avsnitt, behandlas

de stora frågorna: den ideologiskt drivna tvångskollektiviseringen, det massmördandet av rikets ledande skikt och den växande maktkampen mot Hitlerriket.

Som paranoid realist galvaniserade Stalin generationer funktionärer i en jättelik modernisering med Kina och Spanien som krigsskådeplatser. Inga Stalinaspekter saknas – livet i den innersta kretsen, hans vanor, förkrympta vänsterarm, dåliga ben och underliga gång som inte får visas för undersåtarna, och kulturintresset – en historiesinnad maktmänniska ansvarig för allt som i USA var utspritt på Washington, Wall Street och Hollywood.

I finska vinterkriget fick Stalin sitt eldop som krigsledare, i förstone en katastrof. Och 1941 lurade han sig själv i krampaktig övertygelse om att Hitler inte skulle angripa innan britterna hade besegrats. Om ändå, i så fall först efter ultimatum och förhandlingar och minst två veckors respit för motangrepp. Men inget stämde. Allt skulle krävas för Sovjets överlevnad.

TITEL:

Stormtroopers. A New History of Hitler's Brownshirts

FÖRFATTARE:

Daniel Siemens

FÖRLAG:

Yale University Press, New and London 2017

”Brunskjortor” används fortfarande som begrepp för revolutionärt agerande på gator och torg. Men vid uppgörelsen efter andra världskriget med det nazistiska systemet kom SA (Stormabteilung) undan efterräkningar, förment som en av hitlerismen perverterad folklig massrörelse. Detta till skillnad mot SS, SD (Sicherheitsdienst), hemliga polisen Gestapo och Waffen-SS, vilka vid Nürnbergrättegångarna förklarades som brottsliga.

SA, nazisternas ursprungliga ”skyddsstyrkor”, förbjöds efter Hitlers misslyckade statskupp 1923 men kom igen och hade en ”storhetstid” efter hans maktövertagande 1933, då rörelsen i en terror som drabbade 80 000 människor upprättade de första provisoriska koncentrationslägren och sökte göra sig gällande som folkligt mäktig milis.

Med ”de långa knivarnas natt”, då många ledare mördades, miste rörelsen med NE:s formulering ”sin makt och betydelse”. Men, vilket boken betonar, med sina miljoner stormtrupper försvann SA inte som nazistiskt breddorgan, något man kunde tro av litteraturen. Rörelsen lockade till sig socialdemokrater och kommunister, hanterade förmilitär utbildning, fick inflytande i ockuperade länder och fungerade fram till sammanbrottet 1945 som statens kontrollorgan och välfärdsinstitution. De kriminella ränderna gick aldrig ur.

TITEL:

Nordkorea. Landet vi älskar att hata

FÖRFATTARE:

Loretta Napoleoni

FÖRLAG:

Fri Tanke förlag, ScandBook, Litauen 2018

Nordkoreas härsarklan värnar om sin kärnvapenförmåga. Den kommer man inte att släppa hur mycket det än skulle gynna landet ekonomiskt och socialt och vad Trump än vill.

Slutsatsen är obönhörlig enligt den italienska författaren, känd journalist och säkerhetsforskare. Hennes bok sammanfattar mycket av drivkrafterna i koreansk kultur. Liksom även i det ekonomiskt dynamiska Sydkorea vilar man på gemensamma erfarenheter av gångna oförrätter, historiskt kinesiskt inflytande, svältår, japansk ockupation och rovdrift.

Varken Sovjetunionen eller USA förmådde att inse regionens särart utan satsade på var sin skyddsling med bestående följd. Kina i sin tur kommer aldrig att överge Nordkorea som buffert, lär vi.

Familjekulten har uppenbart gått långt i Nordkorea med Kim Jung-Un som dyrkat överhuvud. Med sina hårda utrensningar i ledarskiktet erinrar han om båda far och farfar men tycks har insett att han måste släppa igenom en del koreansk småföretagaranda. Men att nå något slags överenskommelser med honom förblir en för omvärlden formidabel uppgift.

TITEL:

Vietnam's American War. A History

FÖRFATTARE:

Pierre Asselin

FÖRLAG:

Cambridge University Press, United Kingdom 2018

Denna nya Vietnambok, skriven av en forskare i San Diego, har sitt speciella värde. Den vänder på ett annars snarast sönderskrivet USA-perspektiv genom att, med ett halvt sekels samlade rön, konsekvent utgå från Hanois krigshorisont.

Då, medan kriget pågick, skrevs och talades om Ho Chi Minh (fram till hans död)) och om segraren vid Dien Bien Phu, fältherren Vo Nguyen Giap. Till det kanske mest säregna i Vietnamkriget hör att man i väst ända fram till krigsslutet inte visste vem som i själv verket anförde kampen mot supermakten. Lyndon Johnson hade ingen aning, och nästan helt obegripligt är att inte heller Richard Nixon kände namnet på en motpart som i mångt var hans like i spelet om uthållighet, strategi och prestige.

Den som från 1964 intelligentlyt hårdfört och med upprepade utrensningar i den kommunistiska partiledningen drev människorna

och kriget var Le Duan. Han tänkte aldrig upp om Vietnams enande och gick fyra gånger med sitt folk till blodiga offensiver, en var Tet 1968 som vände USA-opinionen. Först fjärde gången, med USA ute ur bilden, lyckades han även militärt. Saigon föll och kriget var över. Som framgår av boken gjorde Hanoi precis som Vita huset/Pentagon hårresande felbedömningar. Men fred hade man aldrig slutit på andras villkor.

TITEL:

On Grand Strategy

FÖRFATTARE:

John Lewis Gaddis

FÖRLAG:

Penguin Press, New York 2018

Ett lärarperspektiv på storstrategi inför vår tids ödesfrågor! Det är vad som föresvävar John Lewis Gaddis med *On Grand Strategy* efter tjugo år som berömd professor i militär och sjöhistoria vid Yale-universitet. Boken har som en utgångspunkt idéhistorikern Isaiah Berlings lekfulla påminnelse om motsatsparet räven-igelkotten. Den förra har många ting i huvudet, den senare endast en stor sak. Där den ene kan bli beslutsförlamad av problemens mångfald agerar den andre men med risken att störta iväg utan tillräcklig insikt.

Gränslösa aspirationer kan en politisk ledare ha, men de behöver ställas i relation till förutsättningarna som däremot alltid har en gräns. Det är här, som musikalens Alexander Hamilton skriver, frågan om proportioner. Författaren drar sig inte för att hävda tidlösa principer, i en bok som omspannar tänkande från antiken över Clausewitz och Tolstoy till Franklin Roosevelt, som vid ett tillfälle 1942 sade sig jonglera med att inte låta högra handen veta vad den vänstra gjorde. Motsägelsefullt? ”Ja, om det hjälper oss att vinna kriget”.

”Man måste ha två motsatta tankar i huvudet samtidigt och behålla förmågan att fungera.” F Scott Fitzgeralds aforism om testet på en förstklassig intelligens återfinns förstås med som påminnelse i denna rika betraktelse. Räv eller igelkott? Ledaren måste nog vara lite av båda.

TITEL:

How We Won & Lost the War in Afghanistan.

Two years in the Pashtun Homeland

FÖRFATTARE:

Douglas Grindle

FÖRLAG:

Potomac Books, USA 2017

Nej, mycket har inte lyckats för alla dem som velat rädda Afghanistan från misär, sönderfall och terroristangrepp. Nyheterna talar sitt dagliga dystra språk. Men alla vägar, sjukhus och skolor som byggts borde ändå ha gjort skillnad? Tyvärr inte så mycket som återfinns i statistiken. Detta enligt bokens författare, analytiker, journalist och civil forskare i den amerikanska armén. Han skildrar verkligheten bakom siffrorna, i landet utanför Kabul och få andra centra, utifrån sina egna erfarenheter som administratör i ett distrikt nedåt den porösa gränsen till Pakistan söder om storstaden Kandahar.

Det är en tillvaro inte så mycket av korruption som brist på pengar. Vad som har skapats underhålls inte. I distriktets huvudort sitter rader av sysslolösa tjänstemän med viktiga uppgifter som ansvariga för sjukvården, skolväsendet etcetera. Med tilldelning av t ex bensin skulle de kunna resa runt och inspektera. Å andra sidan saknar många skolor och sjukhus resurser för personal och utrustning. De står tomma, stumma vittnen om ett misslyckande. Något hopp ges i varje fall inte i dessa boksidor.

TITEL:

The Danish Armed Forces 1909–1918:
Between politicians and Strategic Reality

FÖRFATTARE:

Michael Clemmesen

FÖRLAG:

Royal Danish Defence College

Tänk om under neutraliteten flottan ville hålla vakt längs kusterna, medan det för armén bara gick att försvara Stockholmsområdet, och regeringen ville undvika all slags militär gardering! Byt kustområdena mot öarna och Stockholm mot Köpenhamn, och vi kan leva oss in i Danmarks situation under första världskriget. Marinen lydde under en stridbar chef som såg läget strategiskt: endast en robust väpnad attityd som höll brittiska flottan borta skulle skydda landet mot Tyskland genom att inge kejsaren/Ludendorff respekt.

Arméledningen med plågsamma minnen av 1864 års nederlag mot Preussen-Österrike ansåg att det enda möjliga var att lägga allt krut på skydda Köpenhamn. Man var redo att överge Jylland, trots att det tyska intresset just var att området inte öppnades för någon brittisk framstöt. Kungen stödde konservativa militärer, men den social-liberala regeringen ville överhuvudtaget inte låta neutraliteten vila på minsta väpnad styrka.

1918 dog den starke amiralen, och regeringen hade full kontroll över försvaret, något som – enligt författaren och kallade akademiledamoten Michael Clemmesen – framöver försvagade Danmarks läge. Det lilla landets problem skildras livfullt i denna lilla volym.

TITEL:

I revolutionens Peking. Intriger, drömmar, stormaktsspel

FÖRFATTARE:

Örjan Berner

FÖRLAG:

Carlssons, Tallinn 2018

Diplomaten Örjan Berner nedvärderar minst av allt Kinas möjligheter som ekonomisk gigant. Han håller t o m öppet för att ett centraliserats toppstyrt system bättre än demokratin kan lösa Kinas och kanske andras dramatiska klimatproblem. Men efter sina år i Peking 1968–1972, dominerade av Mao Zedongs mest destruktiva period, har han inga illusioner om vad makt över landet kan innebära.

Det är ett förfärligt, grått och slitet Kina, berövat sin kultur, plågat av skrånande och gälla ungdomshopar, idisslande naiva Maoramsor – nu förhoppningsvis lyckligt glömt av många – som vi återser i Berners välformulerade kronologiska närvaro-berättelse. Som ursprungligen en av få utlänningar på plats speglar han skilda faser av ordförande Maos ryckvisa framfart. Kanske mest påfallande är hur intensivt man på plats i Peking kunde känna spänningen av ett existentiellt upplevt sovjetiskt hot. Gentemot USA ändrades mycket av Nixons resa 1972.

Då hade ett helt ledarskikt nära nog eliminerats – vilket enligt författaren paradoxalt nog befriade Deng Xiaoping från många rivaler när han tog itu med Kinas stora förändring.

Böckerna är anmälda av Olof Santesson.